

RIKTLINJE

FINSPÅNG

Riktlinjer för hållbar dagvattenhantering

Finspångs kommun

VERSION 1.0

Ärendenummer: KS.2023.0384
Beslutsinstans: Kommunfullmäktige
Beslut: 2023-06-22 - § 102
Dokumentägare: VA-gruppen

Innehåll

Inledning	3
Ansvar och samarbete	3
Roller och ansvar i Finspångs kommun	3
Kommunen	4
Finspångs tekniska verk AB	5
Övriga ansvariga.....	5
Ansvar för dagvattenanläggningar.....	6
Dagvattenhantering i plan- och byggprocessen	6
Övergripande riktlinjer för dagvattenhantering	7
Kvantitet	8
Kvalitet	10

Bilaga 1 – Illustration, Ansvar dagvattenhantering

Inledning

Med dagvatten avses tillfälligt avrinnande regnvatten, spolvatten, smältvatten och framträngande grundvatten inom exploaterade områden. När staden förtätas och områden exploateras med mer hårdgjorda ytor minskar infiltration av vatten som bildar grundvatten, och vattenbalansen förändras. Detta leder till ökade mängder dagvatten som belastar ledningsnät, nedströms belägen mark och recipienter. Klimatförändringar med ökad och mer intensiv nederbörd samt behovet av en god yt- och grundvattenkvalité, ställer därtill krav på hur dagvatten hanteras.

Hantering av dagvatten är en samhällsplaneringsfråga och berör aktörer såsom kommunen, VA-huvudman, exploatörer och fastighetsägare. Dagvattenhanteringen regleras även i flera lagar som t ex miljöbalken, plan- och bygglagen, lagen om allmänna vattentjänster, jordabalken, och i vattenskyddsföreskrifter. För att åstadkomma en robust och långsiktigt hållbar dagvattenhantering behövs därför ett brett samarbete och medverkan från alla berörda parter.

Syftet med dagvattenriktlinjerna är att tydliggöra inriktningen gällande dagvattenhantering för Finspångs kommun och aktörer inom kommunen. Riktlinjerna ska vara vägledande vid kommunens fysiska planering, samt vid åtgärder inom befintliga områden. Utöver dagvattenriktlinjerna kommer konkretiseringar av dessa göras i en dagvattenhandbok.

VA-gruppen är ägare av dokumentet. Dokumentägaren ser till att styrdokumentets aktualitet prövas, följs upp och vid behov revideras. Riktlinjerna har tagits fram genom ett samarbete mellan tjänstepersoner i kommunen och Finspångs tekniska verk med externt stöd av Tyréns.

Ansvar och samarbete

Ansvar för dagvattenfrågor och dagvattenhantering vilar på flera instanser och aktörer, och berör alla skeden i samhällsbyggnadsprocessen.

- Ansvarsfördelningen i Finspångs kommun ska vara tydlig, dokumenterad och välkänd av berörda aktörer.

Kommunikation och kunskapsutbyte i hela samhällsbyggnadsprocessen är en viktig del för att lyckas med dagvattenhanteringen. Nedan beskrivs roller och ansvar i kommunen och i samhällsbyggnadsprocessen.

Roller och ansvar i Finspångs kommun

- Kommunens bolag och nämnder ska aktivt verka för att
  - dagvatten hanteras i linje med dagvattenriktlinjerna och tillhörande dagvattenhandbok samt
  - ha en kontinuerlig samverkan och dialog med informations- och kunskapsöverföring.

FINSPÅNG

Nedan redovisas roller och ansvar ur ett dagvattenperspektiv (hämtat från reglementen och ägardirektiv).

Kommunen

Kommunstyrelsens ansvar

Planläggning av mark och vatten för översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Exploateringsverksamheten och därmed sammanhängande utbyggnad av allmänna anläggningar såsom gator, parker och VA-anläggningar förutom i de delar som ankommer på kommunalt bolag.

Den strategiska miljöplaneringen och att verka för en ekologiskt hållbar utveckling.

Räddningstjänst med ansvar för att ha utrustning och kunskaper för att på rätt sätt hantera översvämnings- och skyfallssituationer. Räddningstjänsten ska ha kunskap om släckvattnets påverkan på vattenmiljön.

Fastighetsägare med ansvar för mark- och fastighetsförvaltning.

Kommunstyrelsen ska vid beredning och planering av samhällsbyggnadsfrågor beakta dagvattenhantering. I förvaltningen hanteras dessa frågor av ledningsstab och sektor samhällsbyggnad.

- Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna arbetet med förvaltningar och bolag så att dagvattenfrågorna hanteras i hela processen. Arbetet utförs av kommunens VA-grupp där både kommunen och VA-huvudmannen är representerade.
- Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna arbetet med att säkerställa översvämningsytor och alternativa rinnvägar för hantering av skyfall. I förvaltningen hanteras dessa frågor av ledningsstab och sektor samhällsbyggnad.

Bygg- och miljönämnden

Bygg- och miljönämnden ska beakta dagvattenhantering vid prövning och tillsyn av byggnadsverksamheten enligt plan- och bygglagen, samt prövning och tillsyn inom miljö- och hälsoskyddsområdet enligt miljöbalken.

Nämnden har också ansvar för uppgifter enligt lagen om skydd om olyckor.

I förvaltningen hanteras dessa frågor av sektor samhällsbyggnad.

Krisledningsnämnd

Kommunens krisledningsnämnd kan träda i kraft vid extraordinära händelser.

Finspångs Tekniska Verk AB

Finspång Tekniska Verk AB (FTV) är VA-huvudman och ansvarar för den allmänna dagvattenhanteringen inom kommunen i enlighet med lagen om allmänna vattentjänster.

- FTV ska avleda, fördröja och vid behov rena dagvatten från tomtmark och allmän platsmark inom verksamhetsområde för dagvatten genom anordningar som ingår i den allmänna dagvattenanläggningen, det vill säga efter förbindelsepunkt. Förbindelsepunkten, som normalt ligger 0,3 meter utanför fastigheten, är gränsen mellan FTV's och fastighetsägarens ansvar.
- FTV ska aktivt arbeta för att miljö- och klimatanpassa befintliga och tillkommande dagvattenanläggningar så att de uppfyller gällande branschpraxis och följer dagvattenriktlinjerna.
- FTV ska delta i planprocessen gällande planering av dagvattenhantering.

Övriga ansvariga

- Om en särskild förbindelsepunkt har upprättats för att avleda dagvatten och fastighetsägaren har underrättats, så får inte längre detta vatten tillföras spillvattenledningen. FTV bestämmer tidsrymd för upphörande av tillförsel.

Väghållare

Väghållaren ansvarar för avledning och eventuell rening av det vägdagvatten som uppkommer inom vägområdet. Även diffus vattentillrinning från omgivande mark kan ibland avledas genom vägens diken. Väghållare kan t ex vara Trafikverket, kommunen eller vägföreningar. Anläggning för avledning av vägdagvatten (oftast diken) ska vara i sådant skick att olägenheter inte uppkommer för trafik och de boende, t ex i form av översvämningar. Vægdiken är en del av vägen och sköts av väghållaren.

FTV har enligt lagen om allmänna vattentjänster inte ansvar över vægdiken, rännsten, rännstensbrunn eller ledning som förbinder sådan brunn till den allmänna avloppsanläggningen.

Fastighetsägare

Fastighetsägare har alltid ansvar för dagvattnet från den egna fastigheten oavsett om fastigheten ligger inom eller utanför detaljplanelagt område. I ansvaret ligger att anläggningen kontrolleras och underhålls så att den avsedda funktionen upprätthålls under hela brukningstiden. Det är också upp till varje fastighetsägare att uppfylla eventuella krav i bygglov, miljöbalken osv. Fastighetsägaren ska även ha tillräcklig kunskap om de tekniska, miljömässiga och lagenliga förutsättningarna för anläggningens drift och vidta de försiktighetsmått som krävs för att skydda människors hälsa och miljön.

Fastigheter som har dag- eller dränvatten kopplat till kommunens spillvattennät kan bli skyldiga att koppla ifrån detta. Detta kan ske antingen genom att en ny förbindelsepunkt för dagvatten upprättas och att detta meddelas fastighetsägaren, eller om det bedöms som rimligt att dag- och dränvatten kan tas omhand på ett

bättre sätt genom lokalt omhändertagande (LOD). Bestämmelser kring detta finns i kommunens ABVA.

Gemensamhetsanläggningar

Gemensamhetsanläggningar har samma ansvar som den enskilde fastighetsägaren att användande, kontroll och skötsel av anläggningar sker enligt gällande miljö- och VA-lagstiftning.

Byggherrar

Byggherren ansvarar för att en dagvattenanläggning utförs på ett sätt som förutsätts i detaljplan, områdesbestämmelser, bygglov etc. Byggherrens ansvar gäller både inom och utanför detaljplanelagt område.

Ansvar för dagvattenanläggningar

Huvudman för dagvattenanläggningar som ingår i den allmänna avloppsanläggningen är FTV.

Huvudman för övriga dagvattenanläggningar är väghållare, fastighetsägare, samfälligheter, verksamhetsutövare och markavvattningsföretag.

- Kommunen ska upprätta och underhålla dokumentation över vem som är huvudman för befintliga större dagvattenledningar, diken, dammar och pump-anläggningar där ägandefrågan inte är uppenbar. Principerna för ansvarsfördelningen framgår av figuren i Bilaga 1.

Dagvattenhantering i plan- och byggprocessen

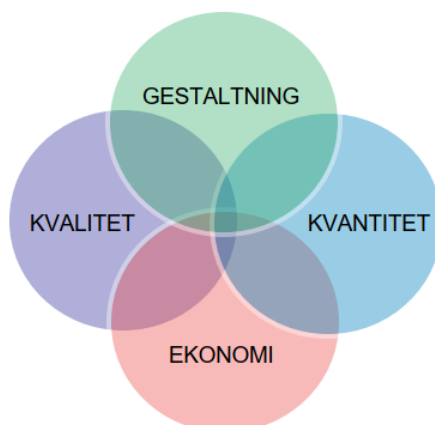
- Lämplig mark för dagvattenhantering i samband med ny och befintlig bebyggelse ska identifieras tidigt i processen som underlag i kommunens översiktliga planering.
- Begränsning av hårdgörandegrad ska övervägas i samband med planläggning av mark.
- I ett tidigt skede i planprocessen ska behovet av allmän dagvattenhantering bedömas utifrån 6 § Lagen om allmänna vattentjänster. Skäl till beslut om verksamhetsområde för dagvatten ska dokumenteras.
- Vid planläggning av bebyggelse utanför verksamhetsområde för dagvatten ska ges möjlighet för fastighetsägare och huvudman för allmän platsmark att upprätthålla en långsiktigt hållbar dagvattenhantering.
- I planprocessen ska blivande huvudman för alla dagvattenanläggningar identifieras. Ansvaret för dagvattenanläggningar i plan- och byggprocessen ska följa huvudmannaskap och ansvar i driftskedet.
- FTV ska som VA-huvudman vara med tidigt i planprocessen för att bidra med kunskapsunderlag och kompetens gällande dagvattenanläggningar.
- I samband med att en ny detaljplan upprättas ska en dagvattenutredning genomföras, om det inte är uppenbart att behovet saknas.

- Tillräckliga ytor för dagvattenanläggningar och utrymme för drift och underhåll ska reserveras i detaljplaneskedet. Ytor för dagvattenhantering ska planeras in på såväl kvartersmark som allmän platsmark.
- Byggherren ansvarar för att dessa riktlinjer i tillämpliga delar följs i hela byggskedet.

Övergripande riktlinjer för dagvattenhantering

I Finspångs kommun eftersträvas en långsiktigt hållbar dagvattenhantering med avseende på *kvantitet*, *kvalitet* och *gestaltning*. Föreslagna dagvattenlösningar ska samtidigt vara *ekonomiskt* och *miljömässigt* motiverade. Vidare eftersträvas ett brett samarbete och kunskapsutbyte mellan kommunens enheter och bolag samt verksamhetsansvariga.

Parametrar som behöver beaktas för att uppnå hållbara dagvattenlösningar.

Övergripande riktlinjer för att uppnå en hållbar dagvattenhantering i Finspångs kommun är:

- Dagvatten är en resurs som kan bidra till attraktiv bebyggd miljö. Öppna dagvattenlösningar möjliggör en grönare stad, platser för rekreation och bidrar till biologisk mångfald i staden.
- Ny bebyggelse ska planeras så att uppkomst av dagvatten minimeras och så att så liten förändring som möjligt av naturliga vattenflöden sker.
- Åtgärder för infiltration, fördröjning och rening av dagvatten ska vidtas vid nyexploatering, förtätning och större omdaning. Dessa åtgärder ska även eftersträvas i befintlig miljö där det finns behov.
- Dagvattenhanteringen ska utvecklas och successivt anpassas till ett förändrat klimat avseende såväl kvantitet som kvalitet.

- Dagvattenhanteringen planeras så att skador på byggnader och anläggningar undviks vid översvämningar.
- Den bebyggda miljöns grön-, blå- och infrastruktur kan nyttjas som multifunktionella ytor för översvämningshantering, rening och rekreation.
- Kommunen och VA-huvudmannen arbetar aktivt för att öka den allmänna kunskapen om, samt utvecklingen av, dagvattenhanteringen inom kommunen.

Kvantitet

För att förenkla kommunikationen och förtydliga vad de olika aktörerna kan bidra med i dagvattenarbetet, utgår riktlinjerna från fyra olika typer av regn:

1. Mindre regn – avser vardagliga regn av begränsad intensitet, upp till 10 mm per regntillfälle, och/eller regn med en återkomsttid upp till 2år.
2. Stora regn – avser regn med återkomsttid upp till 10–30 år, dvs vad den allmänna dagvattenanläggningen dimensioneras för.
3. Extrema regn – avser regn större än stora regn och med återkomsttid upp till minst 100 år.
4. Katastrofala regn – avser mycket sällsynta stora regn med återkomsttid utöver ett extremt regn, så som Gävleregnet 2021 (136 mm på sex timmar).

Dagvattenhanteringen i kommunen avseende kvantitet ska utgå från följande riktlinjer:

- En trög dagvattenavledning eftersträvas då den skapar förutsättningar för att minska belastningen på nedströms dagvattensystem. För att minska avrinningen hanteras de första 10 mm (mindre regn) på kvartersmark, detta görs
  - i första hand genom infiltration om markförutsättningarna finns
  - i andra hand genom fördröjning.
- För stora regn ska dagvattensystem dimensioneras så att de uppfyller funktionskraven enligt Svenskt Vattens publikation P110 - Avledning av dag-, drän- och spillvatten (se tabellen nedan). För ny bebyggelse och nya dagvattensystem multipliceras dimensionerande regn med faktorn 1,25 för att ta hänsyn till ökad regnintensitet i ett förändrat klimat.

Tabell: Huvudmannens ansvar för avledning av dagvatten vid nya system enligt Svenskt Vatten P110.

	Återkomsttid för regn som medför fylld ledning	Återkomsttid för regn som medför trycklinje i marknivå
Gles bostadsbebyggelse	2 år	10 år
Tät bostadsbebyggelse	5 år	20 år
Centrum- och affärsområden	10 år	30 år

- För nya områden och vid förtätning säkras bebyggelsen och prioriterade vägar för extrema regn inklusive hänsyn till kommande klimatförändringar, med hjälp av höjdsättning, sekundära avrinningsvägar och/eller tillfälliga översvämningssytor. Åtgärder ska vidtas så att säkerhet i befintliga intilliggande områden inte försämras. För samhällsviktig verksamhet bör en högre säkerhetsnivå tillämpas.
- Vid befintliga områden ska kommunen arbeta för att åtgärder genomförs så att samma nivå av säkerhet som för nya områden uppnås, eller för att nå en acceptabel nivå av säkerhet för att skador inte ska uppstå.
- Förberedelse och beredskap för extrema och katastrofala regn ska finnas genom att:
  - Fastighetsägaren/verksamhetsutövaren minimerar risken genom att vidta förebyggande åtgärder för att skydda sin egendom, ta fram en handlingsplan för översvämningshändelser och informera eventuella hyresgäster och/eller anställda om planen.
  - Kommunen arbetar för att säkerställa att den mest prioriterade infrastrukturen är dimensionerad så att den fungerar även vid katastrofala regn.
  - Kommunen har en plan, beredskap och material för att skydda de mest utsatta samhällsviktiga verksamheterna och skydda de högst prioriterade vägarna så att de är farbara vid nödsituationer.

Kvalitet

- Föroreningar i dagvattnet ska undvikas genom att material som inte släpper ifrån sig tungmetaller eller andra föroreningar i den yttre miljön används. I de fall föroreningar ändå förekommer i dagvattnet ska dessa begränsas genom reningsåtgärder vid källan.
- Förorenat dagvatten ska renas så att det inte försämrar möjligheten att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Reningsbehovet ska bedömas utifrån aktuell kunskap om recipient, utifrån föroreningsbelastning från respektive avrinningsområde och utifrån olika verksamhetsutövers påverkan.
- Dagvattenutsläpp nära en allmän badplats bör speciellt bevakas eftersom utsläppen kan leda till en sämre badvattenkvalité. Vid risk för påverkan på vattenkvalitén bör skyddsåtgärder i dagvattensystemet utredas.
- Vid befintliga områden ska kommunen arbeta för att åtgärder genomförs för att långsiktigt uppnå samma nivå av föroreningsbelastning som för nya områden eller att nå en acceptabel nivå.
- Bygg- och miljöenheten ställer krav och utför tillsyn av dagvattenutsläpp enligt miljöbalken för verksamhetsutövare där kommunen är tillsynsmyndighet.
- VA-huvudmannen (enligt ABVA) verkar tillsammans med bygg- och miljöenheten eller länsstyrelsen, för kravställande på alla verksamhetsutövare som släpper dagvatten till det allmänna dagvattennätet gällande rening av dagvattenutsläpp som är mer än normalt förorenat.
- VA-huvudmannen svarar vid behov för rening av det dagvatten som avleds i det allmänna ledningsnätet och bestämmer i samråd med tillsynsmyndigheten om åtgärder. Om åtgärderna avser rening av dagvatten från ett begränsat antal fastigheter eller verksamheter ska särtaxa tillämpas enligt 31 § vattentjänstlagen.

FINSPÅNG

- Dagvatten från områden med industrier ingår i verksamhetens egenkontroll. Verksamheten ska ha nödvändiga rutiner för att förebygga att dagvatten förorenas. Verksamhetsutövaren ska vid behov tillse att det finns möjlighet att ta prov på dagvattnet.
- Förekomst av förorenad mark och risk för spridning av föroreningar ska beaktas vid hantering av dagvatten, såsom vid infiltration i mark.
- Skyddsföreskrifter för vattentäkt ska beaktas i all dagvattenhantering där det är aktuellt.
- Smältvatten från snöupplag ska inte ledas direkt till recipient om det kan medföra negativ påverkan på recipienten.
- Kommuninvånarna ska informeras om hur deras beteende, exempelvis genom biltvätt, kan påverka vattenkvaliteten.

Dagvattenriktlinjer - Bilaga 1 Ansvar för dagvattenhantering Finspångs kommun

